

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสีเขียวตามหลักสัปปายะ7 แบบมีส่วนร่วม The Green School Management Model according to the 7 Sappaya Principle of Participatory Principles

พระภัทรชัยญกรณ์ อุดสวย
Phra Pattrachaiyakorn Udsuay

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
E-mail: pattrachaiyakorn@gmail.com

Received August 9, 2021; Revised September 10, 2021; Accepted November 3, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสีเขียวตามหลักสัปปายะ7 แบบมีส่วนร่วม โดยเป็นการศึกษาเชิงข้อมูลเอกสาร แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณ ผลจากการศึกษาพบว่า 1. รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสีเขียวเป็นการดำเนินงานในการบริหารจัดการที่สำคัญ 3 ด้านคือ 1) การบริการด้านกายภาพ เป็นการบริหารงานตั้งแต่ ด้านสภาพภูมิทัศน์ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านอาคารสถานที่ และด้านความปลอดภัย 2) ด้านการบริหารงาน เป็นการบริหารงานภายในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จตรงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้และเอื้อประโยชน์ต่อผู้ศึกษา บุคลากร และสถาบันการศึกษา และ 3) ด้านวิชาการ ประกอบไปด้วย 1) การจัดการเรียนการสอน 2) การจัดบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน 3) ด้านหลักสูตร เอกสารประกอบการใช้หลักสูตร 4) การจัดแผนการเรียน 5) การสอนซ่อมเสริม 6) การวัดและประเมินผล 7) กิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 8) การจัดแหล่งเรียนรู้ 2. รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสีเขียวตามหลักสัปปายะ 7 แบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารการศึกษาที่ต้องอาศัยหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนรวมถึงภาคประชาชน คือ ผู้ปกครองมาร่วมมือในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ร่วมกันในการบริหารงานทั้ง การวางแผนงาน การแก้ไข การดำเนินงานและการประเมิน เพื่อให้การทำงานมีศักยภาพและเกิดประสิทธิภาพโดยการยึดหลักการบริการงานแบบมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ไข ร่วมรับผิดชอบเพื่อให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้าต่อไป

คำสำคัญ: หลักสัปปายะ7: การบริหารจัดการโรงเรียน; การมีส่วนร่วม

Abstract

This paper presents a participatory model of green school management according to Sappaya 7 as a documentary study. Then used to analyze the content quantitatively. The results of the study revealed that 1. The green school management model is the implementation of 3 important aspects of management, namely 1) the physical service is the administration since landscape environment building and safety 2) management It is the

administration within the educational institution to increase the efficiency of the educational institution to achieve the goals that have been set and to benefit students, personnel and educational institutions, and 3) academic matters. It consists of 1) teaching management 2) academic atmosphere in school 3) curricula Documents supporting curriculum use 4) learning plans 5) remedial instruction 6) measurement and evaluation 7) extra-curricular activities and 8) organization of learning resources. 2. The model of green school management according to the Sappaya 7 principle is participatory education that requires both government and private agencies, including the people's sector, namely parents, to cooperate in setting goals. The common vision in the management of work planning, remediation, implementation and assessment to make the work potential and efficient by adhering to the principle of participatory service is to think together, jointly develop, jointly resolve. Responsible for making educational administration successful and progressive.

Keywords: Sappaya Principle 7; School Management; Participatory

บทนำ

โรงเรียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนและผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี กับนานาประเทศได้ ความคาดหวังด้านการศึกษาของคนไทยและสังคมไทย คือ ต้องการให้สถานศึกษามีคุณภาพทั่วแผ่นดินไทย เป็นสถานศึกษาที่ให้บริการทางการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ มีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีคุณธรรมจริยธรรมสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (อรรุ่ง จันทวานิช, 2547) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในมาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนไทยให้บรรลุความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศ (Damnoen, Phumphonkhochasorn, Pornpitchanarong, & Nanposri, 2021)

โรงเรียนจึงมีบทบาทที่สำคัญที่สำคัญในการผลิตบุคลากรให้มีคุณภาพควบคู่กับคุณธรรมและจริยธรรม การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์จึงต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างเข้ามาช่วยสนับสนุน สภาพแวดล้อมก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการเรียนการสอน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมสถานศึกษา โดยบัญญัติไว้ในหมวด 4 มาตรา 24 (5) ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ นักบริหารที่ดี ควรศึกษาให้ทราบและสร้างสิ่งแวดล้อมภายในให้อำนวยประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของบุคคลในหน่วยงานให้ได้ผลดีต่องานขององค์กรให้มากที่สุด (นพพงษ์ บุญจิตราดุล, 2534) ทั้งนี้ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพควบคู่กับการทำงานให้มากขึ้นควรมีการนำ

หลักสัปปายะธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต, 2551) ที่จะทำให้เกิดความสะดวกสบายในการศึกษาเล่าเรียนและจะทำให้นักเรียนได้เรียนรู้แหล่งเรียนรู้สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างรอบด้าน โดยการกำหนดนโยบาย การวางแผน การควบคุม การแก้ไข และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่ดีและถูกสุขลักษณะ (Damnoen & Phumphonkhochasorn, 2020)

ดังนั้นการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษา จึงได้ทำการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสีเขียวตามหลักสัปปายะ 7 แบบมีส่วนร่วมเพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสีเขียวหลักสัปปายะในทางพระพุทธศาสนาและนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสีเขียวตามหลักสัปปายะ 7 แบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสู่ความสำเร็จและเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

แนวคิดการบริหารจัดการโรงเรียน

การบริหารจัดการเป็นภารกิจที่มีความสำคัญต่อสถานศึกษาที่ต้องมีการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายตามที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรทางการศึกษา ตลอดจนนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงต่อระบบการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ พฤติกรรมควบคู่กับคุณธรรมและจริยธรรม โดยการใช้กระบวนการในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ (Phumphonkhochasorn, Damnoen, Suwannaprathet, & Phoomparmarn, 2021) นักวิชาการได้ให้ความหมายการบริหารจัดการโรงเรียนไว้ในหลายทัศนะดังนี้

วิจิตร วรุตบางกูร (2531) ได้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนไว้ว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางความรู้ ความสามารถ ทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรม และคุณธรรมต่างๆ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

นิพนธ์ กิณวงศ์ (2533) ได้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนไว้ว่า “ การบริหารโรงเรียน หมายถึง กระบวนการต่างๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล ซึ่งเราเรียกว่า ผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม การดำเนินงานต่างๆจะต้องเป็นไปตามระบบที่สังคมกำหนดไว้”

กิตติมา ปรีดีดิolk (2542) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนเป็นกิจกรรม ต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบ และใช้ทรัพยากร ตลอดจน เทคนิคต่างๆ ที่เหมาะสม ผู้บริหารโรงเรียนมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ในการดำเนินงาน 5 ประการ คือ 1) การให้โอกาสทางการศึกษาหรือปรับปรุงการศึกษาในโรงเรียนหรือบริหารงาน วิชาการ 2) บริหารงานบุคลากรในโรงเรียน 3) บริหารงานเกี่ยวกับชุมชนและการประชาสัมพันธ์โรงเรียน 4) บริหารงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ธุรการ การเงิน และการให้บริการ 5) บริหารงานกิจการนักเรียน

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นการร่วมมือกันในการบริหารจัดการ ตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ โดยมีการกำหนดกระบวนการในการทำงานแต่ละขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ระเบียบ แบบแผนในการดำเนินงานพัฒนาตลอดจนการใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่างๆเข้ามาเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด

ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

ในการจัดการศึกษาทุกประเภทโรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรทางการศึกษาระดับ ฐานล่างสุดที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการกิจสร้างสรรค์คือ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนพัฒนาชาติโดยอาศัยกระบวนการบริหารจัดการที่ดีมีกลไกของการพัฒนาที่สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบและเกิดขึ้น โดยความร่วมมือร่วมแรงใจจากทรัพยากรบุคคลในทุกๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545) กล่าวถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ในมาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนไทยให้บรรลุความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของประเทศ

ชาญชัย อาจินสมاجر (2545) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารการศึกษาไว้ว่าเป็นการประกันว่าโรงเรียนได้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง นั่นคือผู้บริหารจะต้องสามารถใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยทางการบริหาร (Administrative Resources) ที่สำคัญมีอยู่อย่างน้อย 4 ประการ คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Materials) และวิธีปฏิบัติงาน (Management) ไม่ว่าจะเป็นองค์กรใดๆ ย่อมมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนี้เป็นเครื่องมือในการบริหารหรือจัดการซึ่งนิยมเรียกว่า หลัก 4 M's โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคธุรกิจ ทรัพยากรทางการบริหาร หรือปัจจัยทางการบริหารที่นิยมกันมี 7 ประการ คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Materials) วิธีปฏิบัติงาน (Management of Method) ตลาด (Market) เครื่องจักร (Materials) และขวัญและกำลังใจ (Morale) ซึ่งเรียกว่า 7 M's (เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง, 2542) เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ และแผนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีผู้บริหารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการศึกษาเพราะเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษามีความสมบูรณ์ในทุกด้าน เช่น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญา ด้านความรู้ และด้านคุณธรรมจริยธรรมเพราะฉะนั้นแล้วการศึกษาจะประสบความสำเร็จย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารการศึกษาที่ต้องอาศัยความสามารถและประสบการณ์ของผู้บริหารเป็นสำคัญบวกกับการวางแผนในการดำเนินงานที่เป็นระบบอย่างถูกต้องเพื่อผลประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นหลัก ทำให้การบริหารการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาทักษะในทุก ๆ ด้านของผู้เรียนทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

หลักสัปปายะ 7 ในทางพระพุทธศาสนา

หลักสัปปายะ เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นในเรื่องของสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติต่างๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของบุคคลในทุกๆ ด้าน การที่บุคคลอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ย่อมทำให้เกิดผลดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา (Tan & Damnoen, 2020)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธิ์ ปยุตโต, 2557) ให้ความหมายของสัปปายะไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่สบายสภาพเอื้อ สิ่งที่เกิดอุปการะอยู่ดี และการที่จะพัฒนาชีวิต สิ่งที่เหมาะสม ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย

กรรมกรศาสนา (2554) ได้กล่าวไว้ว่า สัปปายะ (สบาย) หมายถึง สภาพที่เอื้อ เกื้อหนุน เหมาะสมกับการเป็นอยู่ การทำกิจกรรมหรือดำเนินกิจการต่างๆ อย่างได้ผลดีเป็นคุณภาพชีวิต

กล่าวโดยสรุป คำว่า สัปายะ คือสิ่งที่เอื้อประโยชน์ต่อสิ่งมีชีวิตในทุกๆด้านเพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตและสนับสนุนการประพฤติปฏิบัติธรรม เช่น สภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย ปัจจัยที่เกื้อกูลต่อการเลี้ยงชีพ ที่มีความพร้อมและเหมาะสมในทุกๆด้านของการดำเนินชีวิตเพื่อทำให้เกิดความสุข ความสบาย ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

องค์ประกอบของหลักสัปายะ 7

อวาสาสัปายะ หมายถึง ที่อยู่อันเป็นที่เหมาะ แก่การปฏิบัติธรรม มีความสะดวกสบาย มั่นคง มีความสะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มี สุขลักษณะที่ดี อากาศถ่ายเทได้สะดวก เจียบสงบ ไม่มีเสียงรบกวน ร่มรื่นมีบริเวณกว้างขวาง มีรั้วรอบ ขอบชิดปลอดภัย ไม่มีสัตว์และแมลงรบกวน มีปัจจัยสี่ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

โคจร หมายถึง ที่บิณฑบาตหรือ เส้นทางหาแหล่งอาหาร หากสะดวกก็นับเป็นสัปายะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าระหว่างทางมีธรรมชาติ โฉมงามให้ไฟสงบรู้สึกยิ่งดี เพราะจะกลายเป็นลู่เดินจงกรมไปโดยปริยาย ต่างจากรูปจกงลมปกติก็ เพียงไร้จุดหมุนกลับกลายเป็นความทำท่ายกกำลังสติให้รู้เท่ากระทบต่อเนื่องยืดยาวแทน

ธัมมสัปายะ หมายถึง มีโอกาสได้ยินได้ฟังถ้อยคำเนื้อความและเรื่องราวที่ก่อให้เกิดปัญญา ความรู้ความเข้าใจในหลักความจริงความดีงาม ความเป็นธรรมมีโอกาเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สร้างสรรค์เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพคน (กรมศาสนา, 2554)

บุคคลสัปายะ หมายถึง บุคคลที่แวดล้อมอยู่ในฐานะเป็นอาจารย์หรือกัลยาณมิตรที่ดีเพื่อนร่วมปฏิบัติด้วยกันที่ดี และ ผู้อุปถัมภ์สนับสนุน เช่น ทายกทายิกาที่ดี ล้วนแต่ถูกกัน เข้ากันได้ไม่เป็นศัตรูคู่แค้น อาจารย์อยู่ใน ฐานะแนะนำตักเตือนช่วยดึงขึ้นไป เพื่อนสหายอยู่ในฐานะแวดล้อมให้ปลอดภัย ผู้อุปถัมภ์สนับสนุนอยู่ในฐานะช่วยผลักดันให้การปฏิบัติก้าวไปได้เร็วหรือโดยสะดวกเหล่านี้คือความสำคัญของ บุคคลเป็นที่สบาย (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ, 2542)

อาหารสัปายะ หมายถึง อาหารที่ถูก แก่จริตนิสัย ของบุคคลผู้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ในเรื่องของจริต และทั้งยังเป็นอาหารที่ สบายแก่ร่างกาย มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะหล่อเลี้ยงร่างกาย และป้องกันโรคเต็มตามความหมายของ อาหารที่ดี และเป็นอาหารที่บุคคลนั้น บริโภคด้วยปัจจัยเวกชนพิจารณา และด้วยกริยาอาการที่สมควร แก่ผู้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ ส่วนที่จะเป็นอาหารเนื้อ หรืออาหารผัก ผลไม้ แบ่งข้าวเหลืออะไร อันนั้นเป็นเรื่องเฉพาะคน เฉพาะสถาน หรือเฉพาะกาลเวลา และเหตุผลส่วนตัวอื่น ๆ ซึ่งไม่อาจจะกล่าวไว้เป็นส่วนรวม แต่ถ้าได้มาตรงตามที่ร่างกายหรือจิตใจของผู้ปฏิบัติสมณธรรมต้องการจริง ๆ แล้วก็นับว่าเป็นอาหารสัปายะอย่างยิ่ง

อุตุสัปายะ หมายถึง ดินฟ้า อากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, 2558)

อิริยาบถสัปายะ หมายถึง กิริยาบถที่เหมาะสม ไม่ว่า ถ้านั่ง ยืน เดินหรือนอน ถูกวิธีและสม่ำเสมอ ไม่นั่งมากหรือนานเกินไป ไม่นอนเกินปริมาณ รู้จักเปลี่ยนอิริยาบถ (สนิท ศรีสำแดง, 2547)

กล่าวโดยสรุป หลักสัปายะ 7 หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนเพื่อเป็นการสร้างความพร้อมในการศึกษาให้มีความสมบูรณ์แบบทั้งคุณภาพชีวิต การเรียน ซึ่งประกอบไปด้วยอาคารสถานที่ ๆ มีเหมาะสม เพียงพอ อากาศดี โปร่ง สบาย ไม่มีมูมอับ ไร้ฝุ่น ไร้มลภาวะ สร้างเสริมสุขภาพพลานามัย มีแหล่งเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์ทันสมัย ตรงตามความต้องการ ตลอดจนมีกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนเหมาะสมกับ

ผู้เรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และบุคลาการดี เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน

วิเคราะห์รูปแบบการบริหารการจัดการโรงเรียนสีเขียวตามหลักสัปปายะ 7 แบบมีส่วนร่วม

รูปแบบการบริหารการจัดการโรงเรียนสีเขียวตามหลักสัปปายะ 7 แบบมีส่วนร่วมเป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนโดยการยึดหลักสัปปายะ ที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกด้านของนักเรียน ทั้งด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้านการเรียนการสอน และทำให้เกิดความสะอาดสบายในการศึกษาเล่าเรียนตลอดจนทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาความคิดในด้านการรักษาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนในรอบด้าน (Damnoen, Phumphonkhochasorn, Pornpitchanarong & Nanposri, 2021) โดยมีการกำหนดนโยบาย การวางแผน การควบคุม การแก้ไข และปรับปรุง สิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่ดีและถูกสุขลักษณะ

1. ด้านกายภาพ เป็นการบริหารจัดการในด้านที่เป็นรูปธรรม และเป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นและสัมผัสได้ สภาพแวดล้อมเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนโดยตรง ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านสภาพภูมิทัศน์ ด้านสภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ และด้านความปลอดภัย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียนและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา ทำให้เกิดแรงกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนให้มีจิตสร้างสรรค์ ซึ่งหลักสัปปายะที่เหมาะสมกันและเป็นสิ่งเกื้อกูลที่ช่วยสนับสนุนในการบริหารสถานศึกษาด้านกายภาพ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาได้แก่ อาวาสสัปปายะ อาคารสถานที่ที่เหมาะสม เพียงพอ

2. ด้านการบริหาร เป็นการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา โดยเป็นการดำเนินงานภายในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จตรงตามเป้าหมายที่ได้วางไว้โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในการดำเนินงาน และเป็นสิ่งกระตุ้นที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นตัวส่งผลให้ระบบการบริหารเกิดประสิทธิภาพ เกิดการคล่องตัวในการดำเนินนโยบายแผนงานในการบริหารเพื่อทำให้บรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งหลักสัปปายะที่เหมาะสมกันและเป็นสิ่งเกื้อกูลที่ช่วยสนับสนุนในการบริหารสถานศึกษาด้านการบริหาร ได้แก่ ภัตตสัปปายะ (การพูดคุยเหมาะสมและการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม) บุคคลสัปปายะ (บุคลาการดี เป็นแบบอย่างที่ดี) และ โภชนะสัปปายะ (อาหารดี ส่งเสริมสุขภาพพลานามัย)

3. ด้านวิชาการ เป็นการบริหารงานในด้านการสอนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน โดยการหยีดผู้เรียนเป็นแกนกลางในการบริหารจัดการ ประกอบไปด้วย 1) การจัดการเรียนการสอน 2) การจัดบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน 3) ด้านหลักสูตร เอกสารประกอบการใช้หลักสูตร 4) การจัดแผนการเรียน 5) การสอนซ่อมเสริม 6) การวัดและประเมินผล 7) กิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 8) การจัดแหล่งเรียนรู้ เพราะฉะนั้นแล้วด้านวิชาการจึงการส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และได้รับประสบการณ์ให้มากที่สุดและทำผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขซึ่งหลักสัปปายะที่เหมาะสมกันและเป็นสิ่งเกื้อกูลที่ช่วยสนับสนุนในการบริหารสถานศึกษาด้านวิชาการ จากการนำเสนอสามารถแสดงเป็นองค์ความรู้ได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสีเขียวตามหลักสัปปายะ 7 แบบมีส่วนร่วม

บทสรุป

การศึกษาไทยในยุคปัจจุบันได้มีการวิวัฒนาการเข้าสู่การศึกษาแบบไร้พรมแดน ที่มีการใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนเกิดความสะดวกสบาย แต่อย่างไรก็ดีความสะดวกสบายที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยนั้นย่อมก่อให้เกิดผลที่ดีและไม่ดีตามมาเพราะฉะนั้นโรงเรียนจะต้องมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยการมุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน ชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามาเป็นส่วนร่วมในการบริหารจัดการทั้งในทางด้านการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล และแก้ไขปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หลักสัปปายะ 7 ในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบไปด้วย 1) อवासสัปปายะ มีอาคารสถานที่ที่มีความเหมาะสมในการศึกษา 2) โคจรสัปปายะ การเดินทางมาโรงเรียนมีความสะดวกสบาย 3) ภัสสสัปปายะ การใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมต่อการสอน 4) บุคคลสัปปายะ ครูเป็นแบบอย่างที่ดี 5) โภชนสัปปายะ อาหารเพียงพอ ไม่ขาดแคลน อาหารมีคุณภาพที่เหมาะสมแก่การดูแลสุขภาพ 6) อุตุสัปปายะ มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ที่เหมาะสมกับการเรียน และ 7) อิริยาปถสัปปายะ มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นักเรียนได้เปลี่ยนอริยาบถในการเรียนรู้ รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนสีเขียวตามหลักสัปปายะ 7 แบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารการศึกษาที่ต้องอาศัยหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนรวมถึงภาคประชาชน คือ ผู้ปกครองได้มาร่วมมือในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ร่วมกันในการบริหารงานทั้ง การวางแผนงาน การแก้ไข การดำเนินงานและการประเมิน เพื่อให้การทำงานมีศักยภาพและเกิดประสิทธิภาพโดยการยึดหลักการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม ก็คือ ร่วมคิดร่วมทำ

ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ไข ร่วมรับผิดชอบเพื่อให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จและเจริญก้าวหน้าต่อไป

ดังนั้น การบริการจัดการโรงเรียนถือเป็นการกิจที่มีความสำคัญในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษา จึงต้องมีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการจัดการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกซึ่งเป็นการส่งผลกระทบโดยตรงต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของผู้เรียน ซึ่งสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีความร่มรื่น สะดวกสบาย มีระเบียบ และมีความปลอดภัย ทำให้นักเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ การบริหารโรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมดำเนินงาน ที่เรียกว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมนั่นเอง ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาเข้ามา มีบทบาทในการบริหารจัดการโรงเรียน ร่วมกิจกรรมต่างๆที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้น ตั้งแต่การวางแผน การร่วมดำเนินงาน การร่วมแก้ไขปัญหา และการร่วมติดตามประเมินผล มีการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ไข ร่วมรับผิดชอบ เพื่อเป็นการขับเคลื่อนระบบการศึกษาให้มีความมั่นคงมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติมา ปรีดีติลล. (2542). *การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: อักษรพัฒนา.
- กรมการศาสนา. (2554). *ความรู้ศาสนาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชาญชัย อาจินสมภาร. (2545). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อส่งเสริมกรุงเทพ.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2534). *ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- นิพนธ์ กิณวงศ์. (2533). *หลักเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนและการนิเทศการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) (2542). *วิปัสสนาในอิริยาบถยืน*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- วิจิตร วรุตบางกูร และคณะ. (2531). *การบริหารโรงเรียนและการนิเทศ*. กรุงเทพฯ: ขนิษฐาการพิมพ์.
- สนธิ ศรีสำแดง. (2547). *พุทธศาสนากับการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อำรุง จันทวานิช. (2547). *แนวทางการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- Damnoen, P. S., & Phumphongkhochasorn, P. (2020). National Educational Standards and Educational Administration to Comply with International Standards. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures* 4(1), 31-39.
- Damnoen, P. S., Phumphongkhochasorn, P., Pornpitchanarong, S., & Nanposri, N. (2021). Development of Strategies for the Use of Innovative Information in Education for Secondary Schools under the Office of the Basic Education Commission in the Eastern Region. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation* 32(3), 20483 – 20490.

- Phumphongkhochasorn, P., Damnoen, P. S., Suwannaprateep, T., & Phoomparmarn, U. (2021). National Educational Standards and the Improvement of Thai Education System with World Class. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(1), 75-86.
- Tan, C. C., & Damnoen, P. S. (2020). Buddhist Noble Eightfold Path Approach in the Study of Consumer and Organizational Behaviors. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(1), 1-20.